

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΔΗ ὅτε ἡ καλλιτεχνικὴ ἐκθέσις ἐτεριμάτισε τὴν β'. περιόδον τῆς αἰ κρίσεις ἐνὸς καλλιτέχνου δὲν θὰ ἐπηρεάσουν οὔτε τὸ ὕλικόν μέρος οὔτε τὸ τεχνικόν.

Ἐν πρώτοις ἐκφράζομεν τὴν ἀπορίαν ἡμῶν πὼς διέφυγον τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐξετέθησαν ἔργα τινὰ τέχνης ἐν τῇ ἐκ-

θέσει ἐν ἣ συναντῶμεν καὶ ἀναγνωρίζομεν ὡς καλλιτέχνας τοὺς κ. κ. Γερασιώτην, Λουκιδὴν, Βιζάντον, Γεραλήν, Μαγιάσην, Μυθιόπουλον, Θ. Καραβία, Μαλέαν δι' οὓς θὰ περιορισθῶ μόνον ν' ἀναφέρω ἀπλῶς τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καθότι πάντες ἔχουσιν τὸν ἀτομισμὸν τῶν καὶ βαδίζουν μετ' εὐλαβείας πρὸς τὸν σκοπὸν, ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκεται διὰ τῶν ἔργων τῶν: ν' ἀποδώσωσιν ὀριστικῶς τὸ ἰδανικόν τῶν.

Τὸ καθαρῶς δημιουργικὸν πνεῦμα ἀπουσιάζει ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης παντελῶς. Ἐνεφανίσθησαν δὲ ἐν αὐτῇ δύο νέοι καλλιτέχναι οἱ κ. κ. Λύτρας καὶ Στρατηγός. Πᾶς τις ὀφείλει βεβαίως νὰ σέβεται τὸ σύστημα παντὸς καλλιτέχνου, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ἀπομυκρύνεται ἐν καλπασμῷ τοῦ σκοποῦ του, καταπατῶν πᾶν τεχνικὸν αἰσθημα. Ὅταν δὲ ὁ καλλιτέχνης δὲν δύναται ν' ἀναβιάσῃ τὸ ἔργον του καὶ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὰ μυστήρια τῆς τέχνης, ὀφείλει νὰ σταματᾷ, κ. Λύτρα, καὶ ν' ἀκολουθῇ τὸν δρόμον τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς σας. Ἐάν δὲ τὸ ἔργον τοῦ Λύτρα δὲν ἀνυψώθῃ ὡς ἔδει ὑπὸ τῆς κοινοῦ ὁπὼς ἀνυψώθῃ τὸ ἔργον τοῦ Γύζη, δὲν πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τοῦτο εἰς ἑλλειψιν τεχνικῶν προτερημάτων, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὸ περιβάλλον, εἰς ὃ ἐκάτερος ἔδρασαν.

Εἰς πάσας τὰς ἐποχὰς τῆς ἀναγεννήσεως καὶ καταπτώσεως τῆς τέχνης κύριος ρυθμιστὴς ἦτο τὸ περιβάλλον. Ὁ καλλιτέχνης εἶναι ὁ σημαιοφόρος, ὁ θέτων διὰ τοῦ ἔργου του τὴν ἀληθῆ σφραγίδα τῆς διαβάσεως καὶ δράσεως αὐτοῦ ἐν τε τῇ Τέχνῃ καὶ τῇ Ἱστορίᾳ ταύτης.

Ἔργα τινὰ ἐκ τῶν ἐκτεθέντων, ὑπενθυμίζουν ἀπεικονίσεις αἵτινες πολλάκις χρησιμοποιοῦνται ὡς προγράμματα θεατρικῶν παραστάσεων. Αὐτοὺς εἶναι ὁ ἀρμόζων χαρακτηρισμὸς περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἀντίπροσωπεύθῃ ἡ Ζωγραφικὴ ὑπὸ τῶν μελῶν καὶ μὴ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν.

★

Ἡ δὲ Γλυπτικὴ; Ἀντιπροσωπεύετο διὰ κεφαλῶν τινῶν, μικρῶν προτομῶν καὶ τινῶν μικροσκοπικῶν σκίτσων, αἵτινα θὰ ἦτο καταλληλότερον ἐὰν ἐξετίθεντο εἰς Σχολικὴν ἐκθεσιν ἀξία τότε παντὸς ἐπαίνου. Προκειμένου ὅμως περὶ συνθέσεως ἐν τῇ Γλυπτικῇ Τέχνῃ, ἔργα τινὰ ποιούτα ἐξαίρεσιν τῶν ἀνωτέρω κανόνων ἐπισφραγίζουν τὴν σηματοθεύσαν καὶ διὰ τοῦ Τύπου ὑποστηρικθεῖσαν γνώμην μου, ὅτι ἡ σύνθεσις ἐν τῇ Γλυπτικῇ Τέχνῃ ὁμολογουμένως ἀγνοεῖται καθ' ὅλοκληρίαν ὑπὸ τῶν νέων μυστῶν τῆς. Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω ν'

ἀσχοληθῶ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἀλλὰ θὰ περιορισθῶ εἰς ὀλιγαριθμούς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων ἔργων.

Ἡ Νίκη τῶν δύο ἐνδόξων πολέμων μας 1912-1913 ὡς ἀποκαλεῖ τὸ ἔργον του ὁ κ. Ζευγώλης, ὃχι μόνον οὐδόλως στηρίζεται, κατὰ τὴν τεχνικὴν ἔκφρασιν, ἀλλὰ ἀπέχει καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν στοιχειωδῶν κανόνων τῆς αἰσθητικῆς ἐν τῇ Τέχνῃ. Καὶ ἐξηγοῦμαι Ἐκ τοῦ ἔργου φαίνεται ὅτι ἡ Νίκη κατέρχεται χωρὶς ἄλλως τε νὰ κατορθωθῇ τὸ τοιοῦτον ἢ δὲ τοποθέτησις τῶν πτερυγῶν ὡς ἔχει οὐδόλως δύναται νὰ δικαιολογηθῇ καθότι αὕτη δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἐν γένει στάσιν τοῦ σώματος καὶ τῶν χειρῶν, φαίνεται δὲ ὅτι τελείως ἀγνοεῖ ὁ γλύπτης τὴν ἀρμόζουσαν στάσιν τῶν πτερυγῶν κατὰ τὴν αἰσθητικὴν ἐν τῇ συνθέσει τῆς Τέχνης. Πὼς εἶναι δυνατόν νὰ δικαιολογήσῃ τὸ σοβαρὸν τοῦτο λάθος του; ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὠφελεῖ νὰ ἔχη ὅπ' ὀφεί οἱ οὐδέποτε καὶ εἰς οὐδεμίαν περιπτώσιν ἐπιτρέπεται νὰ παρουσιάζεται ἔργον Γλυπτικῆς καὶ δὴ ἐν ἀναγλύφῳ παραστάσει ἐπιδεικνύον τὸν ἓνα μόνον πόδα. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πολλοὶ τῶν ἐπισκεφθέντων τὴν ἐκθεσιν θ' ἀνεξήγησαν τὸν ἕτερον τοῦ σώματος τῆς Νίκης πόδα... Ἡ ἔκφρασις δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ἡ κλίσις αὐτῆς πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀλίγον πλαγίως δὲν συμβιβάζεται καὶ αὕτη μὲ τὸ ὅλον ἔργον, καθότι οὐδόλως ἔλαβεν ὅπ' ὀφεί τοὺς ὅρους τῆς προοπτικῆς τοῦ ὑπαίθρου, εἶναι δὲ καθολοκληρίαν ἀόρατος ἡ ἔκφρασις ὡς ἔχουσα τὸ κέντρον τῆς παρατηρήσεως ὑπεράνω τοῦ φυσικοῦ.

Ἐπίσης ἐπὶ ἐνὸς ἄλλου προπλάσματος τοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνου τιτοφορουμένου «Ἡρῶν τῶν πεσόντων τοῦ 1912 καὶ 1913» φαίνεται ὅτι ὁ νέος οὗτος ἔχει κυριολεκτικῶς κατακυριευθῇ ὑπὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ ρυθμοῦ καὶ οὐδόλως σταματᾷ νὰ ἀπαρτηρήσῃ τὰ πέριξ του αἵτινα εἰς πᾶν βῆμά του συναντᾷ ὁ Ἑλλήν καλλιτέχνης τὰς ὁραίας θείας γραμμὰς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, αἱ ὁποῖαι ὅσον καὶ ἂν θεωρηθῶσιν ὡς μὴ ἀποδίδουσιν τὴν προορισμὸν τῶν ἐπαξίως, πάντως ὅμως θὰ ὀδηγήσουν τὸ ἔργον τοῦ Ἑλληνικοῦ γλύπτου εἰς τὸν ἀληθῆ καὶ πραγματικὸν σκοπόν.

Πολλάκις ἀνατρέχων ἀπερισκέπτως εἰς Ρωμικὰς ἐποχὰς ἀναπαριστᾷ σκίτσα τὰ ὁποῖα εἶναι κατὰλληλα μόνον διὰ τὸν γνωστὸν εἰς πάντας καὶ κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν Ἀποκρῶν ἐμφανιζόμενον Καρνάβαλλον. Ὅσον ἀφορᾷ διὰ τὰ ἐκ παστελίνης προπλάσματα ὁμολογῶ ὅτι δὲν εἶμαι ἀρμόδιος διὰ τὴν Κριτικὴν τῶν. Ἐν τούτοις ἔχω νὰ παρατηρήσω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι ταῦτα ἀντὶ νὰ ἦσαν τοποθετημένα καταλαμβάνοντα τὸν περισσότερον χώρον τοῦ κέντρου τῆς ἐκθέσεως δὲν θὰ ἔχανον οὐδεμίαν ἀξίαν ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἐὰν ἅπαντα ἐποθετοῦντο εἰς μίαν γωνίαν καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐλευθεροῦτο ἀρκετὸς χώρος ὃν νὰ κατελάμβανον αἱ γύφιναι προτομαί, διότι πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ Γλυπτικὴ ἐν ταῖς Ἐκθέσεσι δὲν χρησιμοποιεῖται ἐν εἰδῇ jardinière ἀλλὰ τοποθετεῖται εἰς περίβλεπτον μέρος διότι ἔχει ἀνάγκην φωτός.

★

Ἄλλος γλύπτης ὁ κ. Τόμπρος, ἐκθέτει, σὺν ἄλλοις τὸν «Ἀθλητὴν μας». Κεφαλὴ καλῶς μελετημένη, ἥτις

δίδει διά τὸ μέλλον τοῦ νέου καλλιτέχνου παρήγορον ἐλπίδα. Δὲν δύναται ὁμως νὰ ἐκφρασθῇ ὁμοίως διὰ μίαν ἄλλην προτομήν τοῦ κ. Κ. Παλαμᾶ καὶ μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· καίτοι φαίνεται ὅτι προσεπάθει ν' ἀποδώσῃ δύναμιν, διέπλασε παρὰ τοὺς κανόνας τῆς Τέχνης καὶ χωρὶς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἐκφρασιν καὶ τὴν ὅλην τοῦ ποιητοῦ φυσιογνωμίαν. Ἐπίσης τὸ ἀνάγλυφον Πρὸς τοὺς Ἀγνώστους νεκροὺς ὡραία σχεδιασμένον. Ἄλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ συμβολίσῃ, ἡ δὲ Γλυπτικὴ εἶναι τέχνη θετικὴ διὰ τοῦ συμβολισμοῦ καὶ μόνον δύναται ν' ἀναβιβασθῇ τὸ ἔργον εἰς τὸ ἐπίπεδον ὃ ἐπιδιώκει ἡ Γλυπτικὴ. Ἐπειδὴ διὰ τοῦ συμβολισμοῦ ἀποδίδεται ἡ τιμὴ «πρὸς τοὺς ἀγνώστους νεκροὺς» τῶν ἐνδόξων πολέμων ἡ παράστασις πρὸς τὸν συμβολισμὸν εἶναι ὅλως ἀντίθετος. Μόνον δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἰχον τὴν τύχην νὰ ταφῶσι ἐν κοιμητηρίοις ἐπετρέπετο εἰς τὸν γλύπτην νὰ χωράξῃ ἐν τῷ ἐδάφει σταυροὺς, εἴτε διὰ γνωστούς εἴτε δι' ἀγνώστους νεκροὺς.

Τὸν Συμβολισμὸν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρίδωσιν οἱ Ἀρχαῖοι ἐν τῇ Τέχνῃ καὶ τῇ Φιλολογίᾳ, διὸ καὶ ἀνεβίβασαν παραλλήλως τοῦτον μέχρι βωμῶν καὶ Θεότητος ὃν μετέδωκαν καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἀνήγαγον ἐν τῇ αἰσθητικῇ Τέχνῃ δύο Θρησκείας, τὴν ἀθάνατον Θρησκείαν τῆς Ἀρχαίας Τέχνης καὶ τὴν Θρησκείαν τοῦ ἐκλιπόντος Διός.

Ἀναφέρων ὅτι ἐν τῇ Ζωγραφικῇ ἀπουσιάζει τὸ καθαρὸς δημιουργικὸν πνεῦμα, τοῦτέστιν ὁ Συμβολισμὸς, βεβαίως δὲν ἀπέκλεισα καὶ τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἀπέδειξεν εἰς τὰ ἔργα του. Βεβαίως δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ παρίδῃ τις ἕνα Λέμπαχ, ἄλλ' οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ δαιμόνιον πνεῦμα ἐν τῇ Συμβολικῇ Τέχνῃ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, καὶ καὶ ἐπαξίως ἐκλήθη Διδάσκαλος τῶν διδασκάλων.

Πρέπει κατὰ μέρος ν' ἀφειθῇ ἡ ἀξία ἐκάστου, νὰ στραφῶσι δὲ πάντες καὶ διὰ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα ἕκαστος διαθέτει ν' ἀποβλέψωσιν ὅλοι εἰς τὸ γενικὸν καλὸν τῆς Τέχνης, καὶ νὰ μὴ ἀντιδρῶσι πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι οὐδὲν ἔσφαλον προορισθέντες ὥπως ταχθῶσι καὶ αὐτοὶ σκαπανεῖς καὶ ἐργάται τῆς Συγχρόνου Ἑλληνικῆς Καλλιτεχνίας μας.

Υπὲρ ταύτης ἐργάζεσθε ἐμπράκτως καὶ ἀποτελεσματικῶς κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ποτὲ Διευθυντοῦ τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς ἀειμνήστου Σκαλιστήρη καὶ τοῦ καθηγητοῦ αὐτῆς Δρόση.

Σήμερον οἱ ἰθύνοντες οὐδεμίαν ἄλλην μέριμναν ἔχουσι εἰμὴ ὥπως ἐξασφαλίσωσι διὰ τοὺς εὐνοουμένους τῶν καλὰς θέσεις καὶ ἐργασίας, ἀδιαφοροῦντες πρὸς ἄλλους ἐπαξίως ἀντιπροσωπεύοντας τὴν Τέχνην τῶν. Δι' ἰδιαίτερον συντάσεων ἐπιτυγχάνουσι τὸν διορισμὸν εὐνοουμένων ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ὥς καὶ τὴν ἀποστολὴν τελειοφοίτων εἰς Ἑσπερίαν ὥς ὑποτρόφων. Τούτων ἔνεκεν εἴμεθα σήμερον θεαταὶ τῆς

Ἡ Γαλλίς ἠθοποιὸς Cristian Dix.

ἀρτοφικῆς καὶ κινδυνευούσης Ἑλληνικῆς Καλλιτεχνίας. Τὴν διάσπασιν τῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν καταμαστρεῖ καὶ ὁ διχασμὸς τούτων εἰς δύο Σωματεῖα ἔχοντα ὡς σκοπὸν τὸν γνωστὸν νόμον τῶν Φαρισαίων. Περαίνων, θὰ συστήσω ὅπως οἱ διοργανοῦντες τὰς ἐκθέσεις δὲν πρέπει ὡς μόνον μέλημα νὰ ἔχωσι τὸ νὰ περιβάλωσι τὴν ἐκθεσιν διὰ χροιάς στενῶς οἰκογενειακῆς. Αἱ ἐκθέσεις αὗται ὡς ἡ ἀρτι κλεισθεῖσα ἀποτυγχάνουσι καὶ ἀπὸ ὕλης καὶ ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως. Οἱ ἐπισκέπται τῆς ἐκθέσεως Ἀθηνῶν πρέπει καὶ ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ γνωρίσωσι πάντας τοὺς γνωστοὺς συγχρόνους καλλιτέχνας καὶ οὕτω σχηματίσωσι καὶ μορφώσωσι ἰδίᾳ γνώμην ἀνάλογον τῶν ἀντιλήψεων ἐνὸς ἐκάστου. Τοιοῦτοτρόπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ Κοινὸν θὰ μείνῃ ἐλεύθερον καὶ ἀνεπηρέαστον πάσης προφητικῆς τεχνοτροπίας. Διότι εἶνε βέβαιον ὅτι μετὰ τὸ σχολεῖον αἱ ἐκθέσεις μορφοῦσι τὸ Κοινὸν καὶ ὀδηγοῦσι αὐτὸ καθιστῶσαι ἐπικοινωνόν καὶ συνοδοιπόρον τὸν θεατὴν πρὸς τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν ἐν τοῖς σπουδαστηρίοις αὐτῶν οἱ ἀληθεῖς τῆς Τέχνης μύσται.